

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Чжао Жуйсюе

аспірантка кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Актуальність дослідження зумовлена тим, що потужний розвиток інформаційної сфери у світовому масштабі створив високий рівень доступності мистецької продукції різних жанрів і різної якості до широких мас соціуму, зокрема дітей та молоді. Як наслідок виникла невідповідність між зростаючою соціальною роллю мистецтва, затребуваністю його естетичної функції і рівнем здатності сприйняття, осмислення та вибірково-оцінного ставлення до естетики мистецьких творів. У результаті цього відбувається дезорієнтація суспільства, особливо молодого покоління, в естетичних орієнтирах, яка проводить до нівелювання гармонійного розуміння краси на догоду комерційно-масовому виробництву мистецької продукції.

Ці процеси зумовлюють зростання суспільних вимог до фахівців педагогічної сфери, які стосуються підвищення рівня їх естетичної компетентності як складової загальнокультурної, що дасть можливість ефективного вирішення освітніх проблем, пов'язаних з формуванням естетичного світобачення особистості.

Учитель, незалежно від предметної спеціалізації, знаходиться в системі суб'єктної взаємодії з учнями, яка охоплює широке коло життєвих аспектів, у тому числі і культурно-світоглядних. Педагогу часто доводиться бути не тільки у ролі вузькопрофільного фахівця, а й порадики, наставника, організатора позаурочної та позакласної роботи, певною мірою прикладом, взірцем здатності до естетичного самовираження за законами краси. Це також формує соціальний запит на педагога-фахівця з високим рівнем загальнокультурної і, зокрема, естетичної компетентності.

Існує і інша важлива площина у підготовці фахівців педагогічного профілю. Учителі – це соціальна верства, яка завжди перебуває у полі зору суспільства, виконуючи для нього важливу місію. Саме тому естетика їхнього способу мислення, дій, учинків, спілкування, створює імідж сучасного педагога, який не обмежується лише рівнем викладання фахового предмету. Є очевидним, що для того, щоб майбутній педагог мав високе іміджеве визнання у суспільстві, він має бути компетентним у теоретичних і практичних питаннях естетики.

Теоретичні положення компетентнісного підходу в освіті обґрунтовано в працях І. Беха, І. Зимньої, І. Єрмакова, О. Кононко, О. Овчарук, О. Савченко, А. Маркової, А. Хуторського та ін.

Проблеми формування естетичного досвіду майбутніх педагогів вивчали Г. Петрова, Л. Суходольська, О. Шевнюк та інш.

Розробкою концептуальних підходів до формування естетичної культури майбутніх педагогів засобами як окремих видів мистецтва, так і комплексом мистецтв займалися В. Абрамян, Г. Шевченко, О. Щолокова та ін..

Естетичну компетентність у структурі підготовки фахівців мистецьких дисциплін вивчали Л. Масол, Г. Падалка, О. Ростовський, Г. Сотська, О. Рудницька, О. Щолокова та цілий ряд інших дослідників.

Метою статті є обґрунтування необхідності залучення майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей до мистецької діяльності, зокрема хореографічної, як засобу формування їх естетичної компетентності.

Уміння формувати в учнів знання та навички сприймання та розуміння краси як у мистецтві, так і в побуті, у природі можливе лише тоді, коли педагог сам буде володіти

почуттям прекрасного, матиме сформований естетичний ідеал, зуміє виявити чіткі естетичні орієнтири. Сприймаючи прекрасне, аналізуючи побачене чи почуте, порівнюючи із враженнями отриманими раніше, людина дає йому певну оцінку, і тим самим виявляє свій певний рівень естетичної компетентності, зазначає Л. Глазунова. Дослідниця доводить, що успішна професійна діяльність педагога в тій чи іншій галузі можлива при умові сформованої у нього естетичної компетентності. Процес її формування розглядається як складний, інтегрований, спрямований на усвідомлення мотивів, потреб діяльності, естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, що передбачає володіння естетичними знаннями, уміннями, навичками, сформованість естетичних суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки, певного творчого досвіду та дозволяє успішно здійснювати професійну діяльність у тій чи іншій галузі. [2, с. 205]

Як полікомпонентну, інтегровану, динамічну, індивідуально-особистісну якість фахівця, яка містить мотиваційно-ціннісний, особистісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний складники, визначає естетичну компетентність В. Рожнова. Вона підкреслює, що саме такий комплекс уможливило здійснення педагогом успішного естетичного впливу на вихованців. [5, с. 74]

Поняття естетичної компетентності розглядає Л. Масол, визначаючи її як «інтегральний духовно-естетичний феномен», вказує на такі його характеристики: готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси – організовані в систему художні знання, уміння, ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості, здатність орієнтуватися в естетичних параметрах різних сфер життя. Дослідниця вказує на те, що найбільш ефективно формується естетична компетентність у мистецькій діяльності [4, с. 6].

Основним засобом художньо-естетичного розвитку та розвитку художньо-естетичної компетентності Ю. Бендер вважає художньо-естетичну діяльність. На її думку художньо-естетичні знання та досвід розвиваються та закріплюються лише через діяльність. Елементи художньо-естетичної діяльності присутні в будь-якому матеріальному чи художньому виробництві. Історично вони оформились у особливу форму свідомості – мистецтво, як концентроване вираження художньо-естетичного відношення людини до світу та себе. [1] Поділяють цю думку Ю Шевченко та С Дудяга, які зазначають, що ядром естетичної діяльності є мистецтво, як діяльність, що породжує художні і об'єктивує естетичні цінності. За їх визначенням естетична компетентність особистості передбачає насамперед розвинену естетичну чуттєвість (естетичне сприйняття, емоції, переживання, почуття і чуттєва частина естетичного смаку) та естетично розвинений розум, або інтелект (раціональна частина естетичного смаку, естетичний ідеал, естетичні потреби, погляди, переконання). Рівень естетичної компетентності виявляється в розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, потреб та ідеалів), а також і в розвитку вмінь і навичок активної перетворювальної діяльності в мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах. Тому естетична компетентність - це ступінь, рівень опанування естетичною культурою суспільства. [6, с. 236]

Л. Левчук та О. Оніщенко визначають естетичну діяльність як цілеспрямований процес формування творчо активної особистості, яка здатна сприймати й оцінювати естетичне як у мистецтві, так і навколишній дійсності, природі, а також як вияв уміння жити й творити за законами краси [3, с. 5].

Головним компонентом естетичної освіти студентів є навчальна діяльність, адже саме підчас систематичного викладання предметів естетичного спрямування створюються умови для забезпечення теоретичного та творчо-практичного опанування естетичним контентом. Та, на жаль, в освітньо-професійних програмах закладів вищої освіти України у профілях професійної підготовки фахівців багатьох педагогічних предметних спеціалізацій здебільшого залишається поза увагою естетична складова. В основному знайомство з природою естетичного відбувається в межах теоретично-філософського предмету «Етика і

естетика». Але формування естетичної, як і будь-якої компетентності взагалі, можливе тільки при освоєнні особистістю естетичної практичної діяльності, у даному випадку мистецької творчої діяльності, у якій актуалізуються і шліфуються здобуті теоретичні знання.

Очевидною є проблема пошуку практичного ракурсу навчання та творчої мистецької реалізації студентів педагогічних спеціальностей, доступної за рівнем здібностей та цікавої за змістовим наповненням, естетично поліплощинної, відкритої для міжкультурного дискурсу у якій майбутні фахівці зможуть розвинути естетичне ставлення до дійсності та мистецтва, естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до творчої самореалізації, потребу в духовному самовдосконаленні.

У цьому контексті хореографія як синкретичне мистецтво має всі необхідні характеристики для вирішення проблеми формування естетичної компетентності майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей. Естетика хореографічного мистецтва стосується таких виразових засобів як жест, міміка, пантоміма, пластика, темп, ритм, композиція, малюнок; а також невід'ємно пов'язана з музикою, як інструментальною так і вокальною, костюмом та реквізитом, спілкуванням між партнерами танцю, сценічним майданчиком тощо. Багатство видів та жанрів хореографії розкривають еволюцію естетичного мислення від старовинних народних танців різних культур до різноманіття бального, канонічності класичного та модерного перформенсу сучасних танцювальних композицій. Практичне освоєння елементів хореографії складе умови реалізації творчо-діяльнісної компоненти естетичної компетентності майбутніх педагогів.

Висновки. Проблема пошуку ефективних підходів до формування естетичної компетентності майбутніх педагогів займає значну увагу багатьох науковців. Ця професійна якість забезпечує педагогу здатність орієнтуватися у естетичній площині усіх культурних явищ, дає можливість знаходити презентабельні траєкторії розвитку власного іміджу, успішно вирішувати комунікацію з вихованцями у проблемах формування їх естетичного світогляду. Ефективне формування естетичної компетентності можливе у процесі залучення майбутніх педагогів до мистецької діяльності. Завдяки своїй узагальненості, багатозначності, інформаційності, синтетичності хореографічне мистецтво володіє величезним потенціалом як для естетичного виховання, так і для повноцінного вдосконалення особистості майбутнього педагога.

Список літератури:

1. Бендер Ю. О. Художньо-естетична діяльність, як основний засіб формування художньо-естетичної компетентності. Науковий огляд. *Journal : електрон. наук. вид.* 2014. Т. 4, № 3. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/199/312> (дата звернення 25.03.2021)
2. Глазунова Л.О. Естетичне виховання студентської молоді. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.)* / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2014. С. 203-209.
3. Левчук Л. Т. Оніщенко О. І. Основи естетики : Навч. посібник. / Л. Т. Левчук, О. І. Оніщенко. К. : Вища школа, 2000. 271 с.
4. Масол Л., Ничкало С., Веселовська Г., Оніщенко О., Художня культура України. Навчальний посібник. К. : Вища школа, 2006. 239 с.
5. Рожнова В. М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки.* 2019. Вип. 2. С. 71-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2019_2_10
6. Шевченко Ю., Дудяга С. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів до формування естетичної компетентності учня. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 2014. №1 (12). С 235-239